

KS. ANDRZEJ KICIŃSKI

KATECHEZA PRZED BIERZMOWANIEM OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ

W myśl nauczania Soboru Watykańskiego II, który podkreślił, że nie ma pełnego życia chrześcijańskiego bez sakramentów, w Polsce dużą wagę przykładają do katechezy sakramentalnej osób z niepełnosprawnością intelektualną: „Celem sakramentów jest uświęcenie człowieka, budowanie Mistycznego Ciała Chrystusa oraz oddawanie kultu Bogu. Jako znaki mają one także pouczać. Sakramenty nie tylko zakładają wiarę, lecz za pomocą słów i rzeczy ją podtrzymują, umacniają i wyrażają. Dlatego nazywają się sakramentami wiary” (KL 59). Źródłem sakramentów jest Boży plan zbawienia, miłosierny zamysł i pragnienie, aby wytyczyć najlepsze drogi wiodące od stworzenia do Boga¹. Są to znaki miłości Boga, który ukochał swoje stworzenia, zanim one mogły Go pokochać. Miłość Boga skierowana jest szczególnie ku osobom najbardziej potrzebującym pomocy na ciele i duszy. Można to zauważyć w postawie Jezusa Chrystusa wobec biednych i cierpiących. Sakramenty są również znakami miłości Kościoła, który obwieszcza miłość Ojca, Syna i Ducha Świętego w widzialnych znakach dla naszego zbawienia i chwały Boga².

1. BŁĘDNE POSTAWY

Jakich błędów unikać w katechezie osób z niepełnosprawnością intelektualną? Podczas katechezy przygotowującej te osoby do przyjęcia sakramentów inicjacji chrześcijańskiej trzeba z jednej strony unikać zachowania

Ks. dr hab. ANDRZEJ KICIŃSKI – kierownik Katedry Katechetyki Szczegółowej KUL; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: kicinski@kul.lublin.pl

¹ B. M o k r z y c k i. *Droga chrześcijańskiego wtajemniczenia*. Warszawa 1983 s. 16.

² Zob. Ufficio Catechistico Nazionale. *L'iniziazione cristiana alle persone disabili. Orientamenti e proposte*. Bologna 2004 s. 54-55.

infantylnego, z drugiej zaś pamiętać, że nie może to być propozycja typu intelektualnego. Jezusa, Syna Bożego należy przedstawić w taki sposób, by można Go było poznać bez konieczności analiz abstrakcyjnych. Katecheza może być typu egzystencjalnego i relacyjnego. Głównym jej celem jest doprowadzenie katechizowanych do przyjaźni z Jezusem (por. DOK 80). Od początku katechezy należy przypominać katechizowanym, że prowadzi ich Duch Boży i że są synami Bożymi. Zgodnie z Objawieniem trzeba podkreślać, że otrzymali oni ducha przybrania za synów, w którym mogą wołać: Abba, Ojczy! Sam Duch wspiera ich swym świadectwem, że są dziećmi Bożymi. Jeżeli zaś są dziećmi, to i dziedzicami: dziedzicami Boga, a współdziedzicami Chrystusa, skoro wspólnie z Nim cierpią po to, by też mieć wspólny udział w chwale (por. Rz 8, 15-17). Katecheza, która jest posługą Słowu Bożemu, będzie ukazywać, że sam Duch przychodzi z pomocą ich słabości. Gdy nie będą umieli się modlić tak, jak trzeba, sam Duch przyczynia się za nimi w błaganiach, których nie można wyrazić słowami. Ten zaś, który przenika serca, zna zamiar Ducha i wie, że przyczyni się za świętymi zgodnie z wolą Bożą. Wiemy również, że Bóg z tymi, którzy Go miłują i są powołani według Jego zamiaru, współdziała we wszystkim dla ich dobra. Albowiem tych, których od wieków poznał, tych też przeznaczył na to, by się stali na wzór obrazu Jego Syna, aby On był pierworodnym między wielu braćmi. Tych zaś, których przeznaczył, tych też powołał, a których powołał – tych też usprawiedliwił, a których usprawiedliwił – tych też obdarzył chwałą (por. Rz 8, 26-30). Inteligencja więc to nie jedyny przymiot, którym jest zainteresowana katecheza. Dlatego nie należy obawiać się zaproponowania kontaktu z Jezusem Chrystusem przez modlitwę i sakramenty. Osoby, które nie rozumieją albo mają opóźnienia w formacji kulturowej i psychologicznej, nie mogą być pozbawione sakramentalnych darów miłości Boga. Byłoby to znakiem zepchnięcia ich na margines życia Kościoła, a nawet odrzucenia przez społeczeństwo i wspólnotę wiernych.

W katechezie inicjacyjnej należy unikać trzech błędnych postaw, przed którymi przestrzega prekursor katechetyki specjalnej, francuski katechetyk H. Bissonnier. Pierwsza to katechizowanie osób bez udzielania im sakramentów pod pretekstem, że osoby te są nieprzygotowane. Druga błędna postawa to udzielanie sakramentów, szczególnie Eucharystii, bez żadnego przygotowania. Takie zachowanie dowodzi, że osobę niepełnosprawną intelektualnie uważa się za niezdolną do zrozumienia tego, co robi. Ten rodzaj „dobrej woli” kryje w sobie brak szacunku do tych osób, niezrozumienie ich i przypuszczenie, że nie ma w nich zdolności do nauki religii. Według autora

nawet osoby z głębszą niepełnosprawnością intelektualną są w stanie rozwijać się religijnie, uczestniczyć w katechezie i przygotować do przyjęcia sakramentów. Trzecia błędna postawa to traktowanie katechezy jako wyłącznie przygotowania do sakramentów. Wychowywanie religijne osób z niepełnosprawnością intelektualną tylko po to, by przystąpiły one do Pierwszej Komunii, jest błędem, którego trzeba się wystrzegać³.

Kościół naucza, że dla wierzących sakramenty są konieczne do zbawienia (por. KKK 1129). Nie oznacza to jednak, że można ich udzielać każdemu bez odpowiedniej katechezy. Są one udzielane w wierze Kościoła, który pomaga każdej osobie żyć w stałym kontakcie z Bogiem. W wypadku przystępowania osób z niepełnosprawnością intelektualną do sakramentów inicjacji chrześcijańskiej zasadniczą rolę odgrywa wiara rodziców. Ważna jest też zdolność lokalnych wspólnot eklezjalnych do pełnego włączenia tych osób w swoją społeczność, z ich ograniczeniami i możliwościami. Pomoc rodzicom, zwłaszcza matkom, będzie polegała na ukazaniu sakramentów inicjacji chrześcijańskich jako daru włączenia w Misterium Paschalne Jezusa, a nie tylko jako zewnętrznych uroczystości. Katecheza może pomóc w przezwyciężeniu magicznego podejścia rodziców do sakramentów⁴. Przygotowując program katechezy osób z niepełnosprawnością intelektualną, trzeba ponownie odkryć rolę rodziców chrzestnych, którzy nie będą tylko świadkami celebracji, lecz oficjalnymi przedstawicielami Kościoła. Ich misja jest funkcją eklezjalną. Powinni być nie tylko głęboko wierzący, ale także zdolni i gotowi służyć pomocą osobie z deficytami na jej drodze życia chrześcijańskiego (por. KKK 1255). Przez katechezę powinni być umocnieni do wzięcia stałej odpowiedzialności za rozwój łask otrzymanych w sakramentach. Podczas katechezy osób z niepełnosprawnością intelektualną istotne będzie uświadomienie wszystkim osobom ważnym dla dzieci – rodzicom, dziadkom, rodzeństwu, świadkom sakramentów, nauczycielom, katechetom itd. – istotnej prawdy, że jeśli oni będą żyli mocną wiarą w Boga, to dla dziecka z niepełnosprawnością wiara w Jego obecność będzie nie do podważenia⁵.

³ H. Bissonnier. *Come affrontare gli ostacoli e valorizzare le attitudini nell'approccio catechetico con persone handicappate mentali*. W: Ufficio Catechistico Nazionale. *La Catechesi dei disabili nella comunità*. Bologna 1993 s. 22-23.

⁴ S. Pintor. *Linee e prospettive per una pastorale catechistica dei disabili*. W: Ufficio Catechistico Nazionale. *La Catechesi dei disabili nella comunità*. Bologna 1993 s. 27.

⁵ Zob. A. Kiciński. *Katecheza osób z niepełnosprawnością intelektualną w Polsce po Soborze Watykańskim II*. Lublin 2007 s. 180-185.

2. TRUDNOŚCI DO ROZWIĄZANIA

Czy osoba z niepełnosprawnością intelektualną może przyjąć sakrament dojrzałości chrześcijańskiej? Katechezą sakramentalną przed bierzmowaniem w parafii są objęte również osoby z niepełnosprawnością intelektualną. Najczęstszym problemem wielu duszpasterzy i katechetów w Polsce jest pytanie o sens przystępowania tych osób do sakramentu dojrzałości chrześcijańskiej. Zauważyć można wiele problemów z poprawnym teologicznym rozumieniem znaczenia tego sakramentu. Trzeba pamiętać, że udoskonala on łaskę chrztu i udziela Ducha Świętego, aby głębiej zakorzenić nas w synostwie Bożym, ściślej – wszczepić w Chrystusa, umocnić więź z Kościołem, włączyć bardziej w jego misję. „Sakrament bierzmowania wraz z chrztem i Eucharystią należą do «sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego», którego jedność powinna być zachowywana” (KKK 1285). Zgodnie z przepisami Kodeksu Prawa Kanonicznego, „zdatnym do przyjęcia bierzmowania jest każdy i tylko ten, kto został ochrzczony, a nie był jeszcze bierzmowany” (kan. 889 § 1). Podkreślone zostało także, że „poza niebezpieczeństwem śmierci, mający używanie rozumu wtedy godziwie przyjmuje bierzmowanie, gdy jest odpowiednio pouczony, właściwie dysponowany i może odnowić przyrzeczenia chrzcielne” (kan. 889 § 2). Prawo kanoniczne mówi również o odpowiednim wieku, wskazując wiek rozeznania – 7 lat⁶, jednak decyzję odnośnie do wieku pozostawia poszczególnym episkopatom. W Polsce sakrament bierzmowania jest najczęściej przyjmowany w trzeciej klasie gimnazjum. Należy podkreślić, że po odpowiednim przygotowaniu każdy ochrzczony, a niebierzmowany może i powinien otrzymać sakrament bierzmowania. Słowo „każdy” jest tutaj jednoznaczne⁷. Nie ma zgłoszeń, że pasterze⁸ w Polsce kiedykolwiek odmówili osobom z niepełnosprawnością intelektualną udzielenia sakramentu bierzmowania.

⁶ KPK kan. 97 § 2: „Małoletni, przed ukończeniem siódmego roku życia, nazywa się dzieckiem i uważany jest za nieposiadającego używania rozumu. Po skończonym siódmym roku życia domniemywa się, że posiada używanie rozumu”.

⁷ *Pastoral guidelines for the Archdiocese of Chicago. Access to the sacraments of initiation and reconciliation for developmentally disabled persons.* W: *Developmental disabilities and sacramental access. New paradigms for sacramental encounters.* Red. E. Foley. Minnesota 1994 s. 146-147. Zob. także: Ufficio Catechistico Nazionale. *L'iniziazione cristiana alle persone disabili* s. 64.

⁸ Słowo „pasterze” odnosi się tutaj do biskupów. Czasami prasa donosi o przypadkach trudności w dopuszczaniu do sakramentów inicjacji chrześcijańskiej osób z niepełnosprawnością intelektualną przez proboszczów. Jednak na podstawie tych doniesień nie można stwierdzić, że proboszczowie nie rozumieją sytuacji czy też nie troszczą się o zaangażowanie rodziców w chrześcijańskie wychowanie dzieci.

W praktyce często powraca pytanie: Czy osoba z niepełnosprawnością intelektualną może przyjąć sakrament dojrzałości chrześcijańskiej? Nie jest to jednak problem dotyczący wyłącznie tej grupy adresatów katechezy. Problem terminu „dojrzałość” powraca w dyskusjach mających na celu ustalenie dojrzałego wieku młodzieży przystępującej do tego sakramentu. Nauczanie Kościoła mówi o nieutożsamianiu dojrzałego wieku wiary z dojrzałym wiekiem rozwoju naturalnego; jest to zrozumiałe i nieodzowne dla poprawnej koncepcji katechezy. „Jeśli mówi się czasem o bierzmowaniu jako o «sakramencie dojrzałości chrześcijańskiej», to nie należy mylić dojrzałego wieku wiary z dojrzałym wiekiem rozwoju naturalnego. Nie można także zapominać, że łaska chrztu jest łaską darmowego i niezasłużonego wybrania. Nie potrzebuje ona «potwierdzenia», aby stać się skuteczną. Przypomina o tym św. Tomasz: «Wiek fizyczny nie stanowi dla duszy przeszkody. Tak więc nawet w dzieciństwie człowiek może osiągnąć doskonałość wieku duchowego, o której mówi Księga Mądrości (4, 8): ‘Starość jest czcigodna nie przez długowieczność i liczbą lat się jej nie mierzy’. W ten sposób wiele dzieci dzięki mocy Ducha Świętego, którą otrzymały, walczyło odważnie i aż do przelania krwi dla Chrystusa»” (KKK 1308). A zatem rozważania katechetyczne nie powinny się skupiać na wieku intelektualnym osoby, lecz na wierze jej i wspólnoty, która ją przygotowuje do przyjęcia sakramentu bierzmowania⁹.

Przezwyżyć należy wątpliwość wielu osób co do zasadności udzielania sakramentu głębiej niepełnosprawnym intelektualnie, skoro prawdopodobnie nigdy nie będą one samodzielnie uczestniczyć w życiu Kościoła. Katecheci tych osób jednak stwierdzają, że nie można poniżać ich godności i nie należy zakładać, że są to ludzie niepotrzebni. „Powołując ich do życia, Pan Bóg dał zarówno im, jak i rodzicom określone zadanie do spełnienia: zadanie, którego przeciętni ludzie mogą nie rozumieć, ale nie mogą go negować. Osoby z głębszą niepełnosprawnością intelektualną i ich rodziny również potrzebują wsparcia mocy Ducha Świętego, by do końca wypełnić dane im przez Boga zadanie”¹⁰.

⁹ Zob. J. M. H u e l s. *Canonical rights to the sacraments*. W: *Developmental disabilities and sacramental access. New paradigms for sacramental encounters*. Red. E. Foley. Minnesota 1994 s. 102-104. Autor ustosunkowuje się do błędnego pojmowania dojrzałości chrześcijańskiej i podkreśla prawo każdej ochrzczonej osoby, także niepełnosprawnej intelektualnie, do przyjęcia sakramentu bierzmowania razem z rówieśnikami.

¹⁰ K. L a u s c h. *Wychowanie religijne uczniów głębiej upośledzonych umysłowo*. W: *Przewodnik dla nauczycieli uczniów upośledzonych umysłowo w stopniu znacznym i umiarkowanym*. Cz. I. Red. M. Piszczek. Warszawa 2001 s. 128.

3. WZÓR DO NAŚLADOWANIA

Cennym wkładem do opracowania nowej koncepcji katechezy osób z niepełnosprawnością intelektualną są słowa wypowiedziane przez Jana Pawła II w 1981 r. podczas udzielania sakramentu bierzmowania ośmiu niepełnosprawnym chłopcom w kaplicy Matyldy w Watykanie. Przemawiając do nich, Ojciec Święty podkreślił, że przez chrzest już stali się chrześcijanami, dziećmi Bożymi, braćmi Jezusa i członkami Kościoła. Mówił także o konieczności wzbogacenia i dopełnienia chrztu przez sakrament bierzmowania, Duch Święty bowiem nadaje doskonałość temu, co zapoczątkował w dniu chrztu. Jan Paweł II ukazał, że przez sakrament bierzmowania zostaną jeszcze bardziej włączeni w Jezusa oraz staną się dojrzałymi i odpowiedzialnymi członkami Kościoła. Podczas tej celebracji padły profetyczne słowa, że przed otrzymaniem sakramentu bierzmowania młodzież niepełnosprawna była traktowana jak dzieci, które tylko brały. Natomiast po przyjęciu sakramentu stanie się dojrzała, czyli zdolna do nauki: dawania, wzrastania i dokonywania czegoś pięknego i wielkiego dla Chrystusa i braci. W papieskiej katechezie nie zabrakło też wyjaśnienia, jak tego można dokonać: „Powiedzcie: czegoż możemy dokonać my, skoro jesteśmy słabi? Posłuchajcie, co powiedział nam św. Paweł: «Podobnie także Duch przychodzi z pomocą naszej słabości [...], przyczynia się za nami w błaganiach, których nie można wyrazić słowami» (Rz 8, 26). Duch Święty daje wam siłę i energię. Jeden z siedmiu darów, jakie wam przynosi, nazywa się darem męstwa. Pamiętajcie, co zdarzyło się w dniu Pięćdziesiątnicy? Duch Święty zstąpił ze swoją mocą, jak gwałtowny wichur, do Wieczernika, gdzie byli zgromadzeni Apostołowie. I ci ludzie otrzymali nadzwyczajną moc, więc bez żadnej obawy zaczęli głosić i świadczyć, że Jezus jest Zbawicielem świata. A św. Paweł, który również doświadczył mocy Ducha Świętego, mówił: «Najchętniej więc będę się chlubił z moich słabości, aby zamieszkała we mnie moc Chrystusa» (2 Kor 12, 9). Będziemy więc modlić się, żeby Duch Święty dał wam moc wiary, by wierzyć zawsze w Boga, który nas zbawia; moc nadziei, by zawsze ufać całkowicie w Jego pomoc i dobroć dla nas; moc miłości, by coraz bardziej z całego serca kochać Pana Jezusa, a w Nim i przez Niego – braci; moc cierpliwości, aby umieć przyjmować mężnie swój los i ofiarować swe cierpienia dla dobra dusz; moc dobrego przykładu, aby umieć świadczyć wobec innych o dobroci i nadziei. Oprócz daru męstwa Duch Święty udzielił wam daru mądrości, która jest jakby wewnętrznym światłem duszy i która da wam poznać i odczuć piękno Boga, Jego prawdę i miłość. Słyszeliście, co

Jezus powiedział w dzisiejszej Ewangelii: «Wysławiam Cię, Ojcze, że objawiłeś te rzeczy prostaczkom» (por. Mt 11, 25). Jesteście takimi prostaczkami, ale Duch Święty nauczył was tylu ważnych prawd. Pozwolił wam zrozumieć, kim jest Bóg, dał wam zrozumieć i nauczył was kochać Ewangelię, oddał od was mroki kłamstwa i ciemności błędu i grzechu. Dał wam spojrzenie czyste, żebyście widzieli wszystko, co piękne i dobre w świecie ducha; spojrzenie światłe, żebyście widzieli wszędzie obecność i Opatrzność Boga Ojca nad nami, spojrzenie promieniujące radością, żebyście także innym wskazywali drogę prawdy i braterstwa miłości. Kiedy Duch Święty zstąpił na Apostołów w dzień Pięćdziesiątnicy, była w Wieczerniku także Maryja, Matka Jezusa i Matka nasza duchowa. Maryja jest i dziś duchowo przy każdym z was jako matka. Niech Ona pomoże nam otworzyć serce i ducha, żebyśmy otrzymali i potrafili zachować cudowny dar Ducha Świętego¹¹. W tych słowach odnajdujemy cel, treść i zadania katechezy przed bierzmowaniem.

Podczas wspomnianej celebracji sakramentu bierzmowania, w której osoby z niepełnosprawnością intelektualną otrzymały przez posługę Jana Pawła II sakrament bierzmowania, byli obecni studenci, robotnicy i małżonkowie zrzeszeni w wolontariacie w ośrodku Cologno Monzese. W czasie katechezy przygotowującej do przyjęcia sakramentu bierzmowania wydaje się konieczne pełniejsze wprowadzenie kandydatów w życie parafialne. Ważny jest tutaj osobisty kontakt osób z niepełnosprawnością intelektualną z dojrzałymi religijnie członkami parafii. W tym kontekście nowego znaczenia powinien nabrać urząd świadków bierzmowania, u których kandydaci szukają duchowej pomocy (por. KKK 1311). Fakt, że rodzice chrzestni mogą być świadkami bierzmowania, podkreśla związek chrztu i bierzmowania¹². Udzielenie

¹¹ Jan Paweł II. *Homilia wygłoszona podczas Mszy Świętej z udzieleniem Bierzmowania grupie niepełnosprawnych chłopców*. (11 IV 1991 r.). W: *Nauczanie papieskie IV*, 1 rok 1981. Poznań 1989 s. 436-437.

¹² „Według *Obrzędów bierzmowania* każdemu bierzmowanemu powinien towarzyszyć świadek. Jego rola nie ogranicza się jedynie do udziału w czasie liturgii sakramentu i przedstawienia szafarzowi kandydata. Winien on także uczestniczyć w przygotowaniu do sakramentu, a następnie «pomagać wiernym w wypełnianiu przyrzeczeń złożonych na chrzcie» (OB nr 5). Pontyfikał zmienił dotychczasowe prawo kościelne, powołując się na «współczesne warunki pastoralne», zaleca, aby chrzestny, jeśli może być obecny, pełnił także funkcję świadka bierzmowania. W ten sposób podkreśla się nie tylko związek chrztu i bierzmowania, ale także dowartościowuje rolę rodziców chrzestnych, którzy przez to wypełniają zobowiązania podjęte w czasie liturgii chrztu. Obecnie świadkami bierzmowania mogą być także rodzice kandydatów. Świadka wybierają sami bierzmowani albo ich rodzice. Najważniejszym kryterium, jakie powinien spełniać świadek, jest jego duchowe przygotowanie oraz następujące przymioty: wystarczająca dojrzałość do spełniania

tego sakramentu podczas zgromadzenia eucharystycznego w parafii ukazuje związek tego sakramentu z pozostałymi sakramentami inicjacji chrześcijańskiej. To jest również dobry czas na włączenie bierzmowanych, na miarę ich możliwości, w różne posługi w parafii. Bierzmowani mogą włączyć się na stałe bądź czasowo do posługi ministranta, chórzysty, grup charytatywnych, modlitewnych, nowych ruchów religijnych bądź innych grup istniejących w parafii, przyjęcie bowiem bierzmowania rozpoczyna czas misji oraz świadectwa wiary i apostołstwa, do którego młodzi są przygotowywani i umacniani przez kolejne lata katechizacji¹³.

4. WNIOSKI DLA DUSZPASTERSTWA W POLSCE

Wychowanie wiary, które obejmuje przede wszystkim katechezę w rodzinie, ale także w szkole czy ośrodku dla osób z różnymi niepełnosprawnościami, wymaga odpowiednich i dostosowanych do osoby dróg oraz uwzględnienia badań pedagogicznych, aby przyniosło owoce w całościowym kształtowaniu osoby. Magisterium Kościoła podkreśla, że należy troszczyć się o to, by uniknąć ryzyka zepchnięcia katechezy specjalistycznej na margines duszpasterstwa wspólnotowego. *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce* naucza, że trzeba ofiarować osobom niepełnosprawnym odpowiednią katechezę zarówno w szkole, jak i w parafii bądź w innych miejscach formacyjnych, wspomagając zwłaszcza rodzinę (por. PDK 109). Odpowiedzi od Magisterium Kościoła doczekali się ci, którzy mieli wątpliwości co do tego, czy Komunię św. mogą przyjąć osoby z niepełnosprawnością w stopniu głębokim bądź inne nie mające możliwości komunikacji werbalnej. Benedykt XVI w posynodalnej adhortacji apostołskiej *Sacramentum caritatis*, będącej wyrazem troski o zapewnienie Komunii eucharystycznej wszystkim osobom niepełnosprawnym intelektualnie, podkreśla,

tej funkcji; przynależność do Kościoła katolickiego i pełna inicjacja chrześcijańska, brak wykluczenia od niej przez prawo kościelne (OB nr 6). Zasady dotyczące wyboru świadka bierzmowania zawarte w Pontyfikale potwierdza KPK: «wypada, aby świadkiem był ktoś z chrzestnych bierzmowanego» (kan. 893 § 2). Dlatego powinien spełniać te same warunki, co kandydat na chrzestnego (kan. 893 § 1; por. kan. 874). Do jego zadań należy troska o to, aby «bierzmowany postępował jako prawdziwy świadek Chrystusa i wiernie wypełniał obowiązki związane z tym sakramentem» (kan. 892)» (Cz. Krakowiak. *Sakrament Bierzmowania w praktyce pastoralnej Kościoła w Polsce*. Sandomierz 2005 s. 26).

¹³ A. Kiciński. *Iter christianae initiationis*. „Teologiczne Studia Podlaskie” 2004 nr 1 s. 89-90.

że otrzymują one Eucharystię w wierze, również w wierze ich rodziny lub wspólnoty, która im towarzyszy (SC 58). Tę wypowiedź papieską – o charakterze normatywnym – należy stosować również w praktyce duszpasterskiej Kościoła przy innych sakramentach inicjacji chrześcijańskiej.

Istotne jest, aby osoba z niepełnosprawnością intelektualną była traktowana zgodnie z jej wiekiem rzeczywistym, a nie intelektualnym. Młoda osoba z niepełnosprawnością powinna być traktowana jak młoda osoba, dorosły jak dorosły, a nie dożywotnio jak dziecko. Pierwszym zadaniem – pedagogicznym – katechety i całej wspólnoty parafialnej jest przeciwstawienie się działaniu osób z niepełnosprawnością intelektualną poniżej ich realnych możliwości; osoby te bowiem mają tendencję do zaniżania swoich możliwości. Jest to konsekwencją często występującej deprecjacji – bądź przez siebie, bądź przez środowisko. Drugim zadaniem – teologicznym – będzie próba odkrycia i ocenienia tych zdolności, które ma osoba z niepełnosprawnością intelektualną, oraz stymulacja, aby zaczęła ich używać. Bardziej istotne dla katechety jest dostrzeżenie uzdolnień osoby z niepełnosprawnością niż podkreślanie jej braków. Jest to ewangeliczna służba niepełnosprawnym, aby nie zagubili swoich talentów, lecz je pomnożyli, każdy człowiek bowiem, także niepełnosprawny intelektualnie, otrzymał je od Boga.

Ważne jest, aby parafie zapewniły osobom z niepełnosprawnością intelektualną możliwość przyjęcia sakramentu bierzmowania we właściwym wieku oraz wzięcia udziału w normalnym programie przygotowań. Dla większości dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną może to mieć miejsce w wieku, w jakim zazwyczaj ten sakrament jest przyjmowany w danej parafii lub diecezji. Wiek przyjęcia bierzmowania może być inny w poszczególnych diecezjach. W różny sposób jest również organizowane przygotowanie i uroczystość przyjęcia sakramentu. Nie można także pominąć potrzeb dzieci i młodzieży przebywających w szkołach z internatem, gdyż te osoby mogą wymagać szczególnej troski. W trakcie przygotowań do sakramentu bierzmowania dobrze jest zaproponować rodzicom i innym członkom rodziny przemyślenie ich rozumienia tego sakramentu oraz omówienie sposobów, dzięki którym mogą pomóc swojemu dziecku wzrastać w wierze i odkrywać dary, jakie otrzymały, oraz misję, jaką mają do wypełnienia.

Bierzmowanie dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną zazwyczaj ma miejsce po przygotowaniu w ramach chrześcijańskiej inicjacji dorosłych, co może wymagać więcej czasu i przejścia większej liczby etapów wymienionych w Obrzędzie Chrześcijańskiej Inicjacji Dorosłych (RCIA). Byłoby bardzo wzbogacające dla całego Kościoła, gdyby więcej grup przygotowania

do chrześcijańskiej inicjacji dorosłych poszukiwało i zapraszało do udziału dorosłych z deficytami sprzężonymi, gdyż ich model przygotowań wymaga umiejętnego dostosowania do wymagań osób z niepełnosprawnością intelektualną. Styl pracy takich grup – wymiana doświadczeń, przystosowywanie się do potrzeb i wymagań uczestników oraz podążanie drogą wiary jako wspierająca się grupa – może być modelem na innych obszarach pracy w parafii.

BIBLIOGRAFIA

- Die deutschen Bischöfe. UnBehindert Leben und Glauben teilen. Wort der deutschen Bischöfe zur Situation der Menchen mit Behinderungen. 12.03.2003 r. W: „Die deutschen Bischöfe” nr 70 Bonn 2003.
- Katecheza osób szczególnej troski. Stan aktualny, propozycje na przyszłość. Red. A. Kiciński. Kraków: WAM 2008.
- K i c i ń s k i A.: Katecheza grup szczególnej troski. „Roczniki Teologiczne” 50:2003 nr 6 s. 121-137.
- Katecheza osób niepełnosprawnością intelektualną w Polsce po Soborze Watykańskim II. Lublin: KUL 2007.
- Niepełnosprawnych intelektualnie duszpasterstwo. W: Leksykon teologii pastoralnej. Red. R. Kamiński. Lublin: TN KUL Jana Pawła II 2006 s. 557-560.
- Secretariado Nacional de Catequesis. Annunciar a los pobres la Buena Noticia. Magisterio de la Iglesia y minusválías. Madrid: Edice 1995.
- United States Conference of Catholic Bishops. Pastoral Statement of U.S. Catholic Bishops on Handicapped Persons. Washington, D.C. 1978.

CATECHESIS BEFORE CONFIRMATION FOR PERSONS WITH INTELLECTUAL DISABILITY

Summary

Polish catechists reject two opposing attitudes as follows: the first assumption suggesting, that persons with intellectual disability should achieve the same level of awareness and knowledge, as other fit and able baptised persons; the second assumption suggesting, that it is not at all possible to catechise persons with intellectual disability. The primary assumption of the concept of catechesis is, that persons with intellectual disability should be provided with possibility to familiarise with the mystery of Jesus Christ. Polish catechists emphasize the difficulty to evaluate accurately the degree of psychological or intellectual capabilities of persons with intellectual disability. Moreover, it is difficult to establish what communication capabilities those persons possess. That is why it is hard (or even completely impossible) to evaluate spiritual capabilities of persons with intellectual disability, in particular regarding persons with profound intellectual disability. In fact, nothing will happen automatically in catechesis for persons with intellectual disability. Thus, patience and stressing the most essential matters are of significant importance while preparing persons with intellectual disability for receiving sacraments. Focussing attention on the basic issues of Christianity does not involve rejection of other elements of evangelical message.

Summarised by Rev. Andrzej Kiciński

Słowa kluczowe: katecheza osób szczególnej troski, wyzwania pastoralne wobec katechezy osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Key words: catechesis for people of special care, pastoral challenges of the catechesis for persons with intellectual disability.